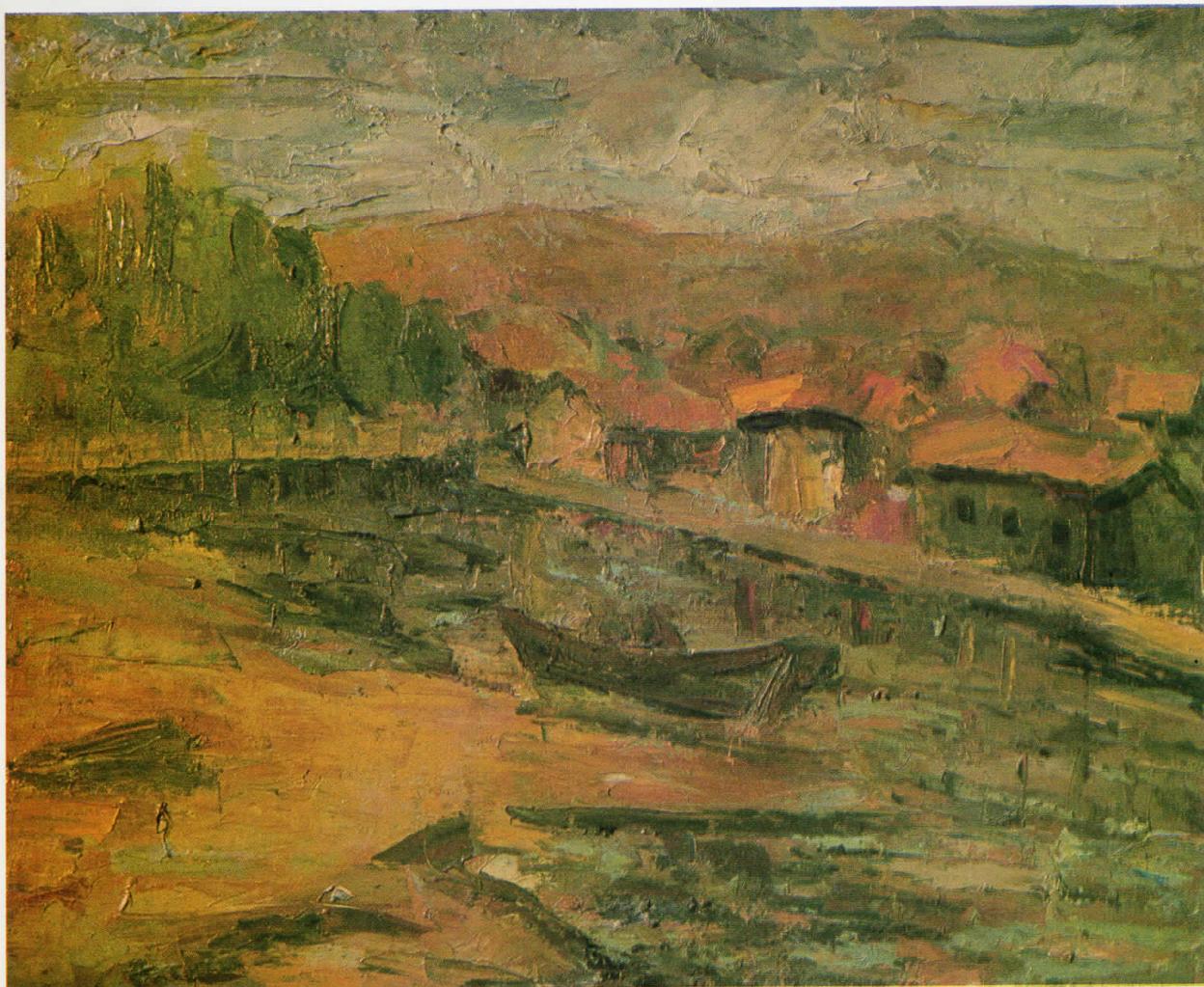

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

УМЕТНИЧКА ГАЛЕРИЈА "ДАУТ ПАШИН АМАМ"

ДИМИТАР АВРАМОВСКИ ПАНДИЛОВ

1899–1963

ЛИКОВЕН САЛОН НА МАНУ

СКОПЈЕ, АПРИЛ 1995

ТВОРЕЦ НА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА

Димитар Аврамовски Пандилов (1899–1963) е прв македонски академски сликар, прв угледен мајстор на импресионизмот во нашата средина, уметник со чие име отпочнува современото македонско сликарство. Пандилов е роден во с. Тресонче, Мала Река, во зографско семејство со уметничка традиција која се следи од XVIII век. Негов прадедо е Дично Зограф, најпродуктивниот наш сликар во XIX век, а дедо му е Аврам Дичов, наследник на работилницата на ова мијачко зографско и резбарско семејство. И неговиот татко се занимавал со декоратерска дејност, а младиот Димитар Пандилов, следејќи ја гурбетчиската судбина на татко си, гимназија и Ликовна академија учел во Софија, каде дипломирал во 1924 година. Набргу по завршените студии се вратил во Скопје и Куприја, а потоа специјализирал во Париз со поддршка на своите роднини. Тешката емигрантска судбина и лошите материјални прилики придонеле да го прифати местото на учител во едно село во Бугарија каде немал можност да комуницира со светот и да ги развива своите творечки можности. По ослободувањето, во 1944 година, тој можеше да го осмисли своето ликовно и педагошко делување како професор на првото македонско училиште за ликовна и применета уметност.

Во најстарата фаза на своето создавање, тој е еден од најдобрите сликари-импресионисти од првата и втората генерација на уметници на оваа стилска насока во јужнословенските културни центри. Оваа ликовна определба уметникот уште повеќе ја изразува по неговиот студиски престој во Париз во 1928 година кога можеше да ги покаже неговите исклучителни сликарски заложби. Поради материјалните проблеми, овој врвен импресионист мораше да прифати изработка на иконостаси во зафрлени селски цркви заедно со неговиот чичко – зограф, за да може физички да опстои.

Збирката од неговата прва фаза – пејзажи, актови и луѓе во полска работа спаѓаат меѓу најдобрите дела од меѓувоенниот ликовен период во Македонија. Во Париз Пандилов се огледал на делата на водечките импресионисти Камиј Писаро и Клод Моне, кои ќе влијаат врз неговите пејзажи и возови во движење. Ликовната критика со задочнување, но праведно ги оцени раните дела на Димитар Пандилов од третата деценија, определувајќи му значајно место меѓу импресионистите од јужнословенските културни центри. Во четвртата деценија, во текот на неговото учителствување во с. Хајредин, во изолација, тој ја губи поранешната стилска чистота и импресионистичка прозирност.

Своите творечки можности Димитар Пандилов ќе ги разоткрие уште еднаш, по ослободувањето на неговата татковина. Но, сега неговата палета ќе се згости, а мајсторот ќе навлезе во колористичка егзекуција близка до експресионизмот. Сепак, врз неговите дела се зачува и натаму поетската атмосфера и елегичноста на неговите акварели и масла. Меѓу најдобрите военни композиции на Пандилов спаѓа збирката на неговите мали и големи "Гари" – циклус од локомотиви, вагони и возови во движење и маневрирање, проникнати со атмосферата на урбаната периферија.

Овој родоначалник на современиот ликовен израз во Македонија, кој неколку години и претходи на појавата на Лазар Личеноски и Никола Мартиновски, оставил впечатливи траги и како педагог – учител на голем број свои следбеници во Македонија. Пандилов кон своите ученици се однесуваше како благороден родител и вдахновен уметник, помагајќи ги со професионални совети, па и со материјална потпора. Историјата на уметноста на Димитар Аврамовски Пандилов сè уште не му го вратила долгот што нашата културна

СОБИРАЊЕ НА СНОПЈЕ, 1952

средина го има кон овој основоположник на македонската модерна уметност: по издавањето на студискиот каталог во 1984 година ние сè уште очекуваме темелна монографска студија за сите негови дела што ги создаваше до трагично прекинатата животна и творечка патека.

Авторот на овие редови неколку месеци пред погибијата на уметникот имаше средби со проф. Димитар Пандилов во неговото ателје. Тогаш, тој ги работеше цртежите на циклусот за Прличевиот Кузман, јунакот на неговиот роден крај, којшто ги штитеше луѓето "од Галичник до Река". Според сознанијата на неговите блиски, и овој последен циклус се истрошил под урнатините на многукатницата којашто се распадна во земјотресот од 26 јули 1963 година .

Македонската академија на науките и уметностите со оваа изложба му оддава почит на Димитар Аврамовски Пандилов, негувајќи висок респект кон неговиот придонес на основоположник на уметноста на современа Македонија.

доп. член Цветан ГРОЗДАНОВ

Димитар АВРАМОВСКИ ПАНДИЛОВ

Роден е на 14 март 1899 г. во с. Тресонче. Потекнува од познатата зографска фамилија – Дичовци. Трагично го загубил животот во катастрофалниот земјотрес во Скопје на 26 јули 1963 г. По завршувањето на основното училиште заминува со татко му на печалба во Бугарија. Гимназија и академија завршува во Софија во 1918/19 г. Во 1924 г. го оформува академското образование кај проф. Стефан Митов (специјалност сликарство). Во 1926 г. се вработува како наставник по цртање во Куприја и ја отвора првата самостојна изложба. Во 1927 г. се враќа во Скопје и ја отвора својата втора изложба, инаку прва изложба на современ македонски сликар. Во 1927/28 г. престојува во Монпелие, Франција, кај брат му Делчо Зографски и самостојно изложува во Galerie des Beaux Arts на Grande Rue. Во 1928 г. ја посетува Académie de la Grande Chaumière и Galerie Collarossi во Париз. Се вработува како ликовен педагог во с. Хајредин, Бугарија. Во 1945 г. се враќа во Скопје, а во 1946 г. е назначен за наставник по цртање во гимназијата "Јосип Броз-Тито" во Скопје. Извесно време, сè до смртта, работи во Училиштето за применета уметност во Скопје.

По ослободувањето излага на сите групни изложби на Друштвото на ликовни уметници.

Неговите дела, голем дел исчезнати или уништени, се наоѓаат во приватни колекции, музеи и галерии во нашата земја и надвор од неа.

Најисцрпно проучување и откривање на нашиот прв академски образован сликар и прв современ ликовен уметник претставува монографијата издадена по повод Монографско-ретроспективната изложба во Музејот на современата уметност во Скопје во 1984 г. од авторот Соња Абациева-Димитрова.

Самостојни изложби: 1926 – Куприја; 1927 – Скопје; 1927/28 – Монпелие (Франција); 1930, 1934, 1937 – Софија (Бугарија); 1956 – Скопје; 1962 – Скопје; 1966 – Скопје; 1976 – Скопје (комеморативна ретроспектива); 1984 – Скопје (монографска ретроспектива); 1990 – Охрид и Скопје.

КАТАЛОГ

1. ПОРТРЕТ НА СТАРЕЦ, 1922
масло на платно, 36 x 24
дат. и сигн. д. д.: 1922 Д. Пандилов
2. ЦИГАНЧЕ, 1922
масло на платно, 26 x 17
сигн. д. д. со монограм
3. АВТОПОРТРЕТ, 1926
масло на платно 38,5 x 26,7
сигн. д. д. монограм 1926
4. ТУРЦИ НА ПАЗАР, 1926
масло на картон, 18 x 26
дат. сигн. и дат. д. д.: 1926 Д. П. 1926
5. НА ПАЗАР, 1926
масло на платно, 29 x 20
сигн. д. д.: Д. Пандилов

6. ПРОДАВАЧ НА КАДАИФ, 1926
масло на платно, 17,5 x 25
дат. д. д.: 1926
7. МОСТОТ НА РЕКАТА ДРИМ, 1927
масло на платно, 53 x 64
сигн. д. д.: Д. Пандилов
8. СКОПСКО КАЛЕ, 1926
масло на платно, 22 x 15
сигн. и дат. д. д.: Д. П. 1926
9. ТОВАРЕЊЕ НА СНОПОВИ, 1936
масло на шперплоча, 48 x 61
дат. и сигн. д. д.: 1936 Д. Пандилов
10. ЖЕТВАРКИ, 1936
масло на шперплоча, 60 x 67
дат. и сигн. д. д.: 1936 Д. Пандилов
11. ЖЕТВАРКИ, 1937
масло на шперплоча, 47 x 61
дат. и сигн. д. д.: 1937 Д. Пандилов
12. СКОПСКА ГАРА, 1947
масло на платно, 42 x 53,5
дат. и сигн. д. д.: 1947 Д. Пандилов
13. ПЛАЖА НА ВАРДАР, 1948
масло на картон, 44 x 58
дат. и сигн. д. д.: 1948 Д. Пандилов
14. УЛИЦА ВО СТАРО СКОПЈЕ, 1949
масло на платно, 53 x 64
дат. и сигн. д. д.: 1949 Д. Пандилов
15. УЛИЦА ВО СТАРИОТ ОХРИД, 1950
масло на платно, 64 x 53
дат. и сигн. д. д.: VIII 1950 Д. Пандилов
16. СОБИРАЊЕ НА СНОПЈЕ, 1952
масло на платно, 53 x 63,5
дат. и сигн. д. д.: 1952 Д. Пандилов
17. ЖЕТВА ОД СКОПСКО, 1952
масло на платно, 53,5 x 64,5
сигн. и дат. д. д.: Д. Пандилов 1952
18. СЛАДОК РУЧЕК, 1953
масло на платно, 53 x 64
дат. и сигн. д. д.: 1953 Д. Пандилов
19. ЦВЕКЕ, 1953
масло на картон, 45 x 59
дат. и сигн. д. д.: 1953 Д. Пандилов
20. ВЕНЕЦИЈА, 1954
масло на платно, 54,5 x 66
дат. и сигн. д. д.: 1954 Д. Пандилов
21. КАЛИНКИ, 1958
масло на платно, 64 x 53,5
дат. и сигн. д. д.: 1958 Д. Пандилов
22. МРТВА ПРИРОДА
масло на хартија, 30 x 22
без сигнатурата, 1959 (?)
23. ОРО ОД СКОПСКИТЕ СЕЛА, 1927
акварел, 28,5 x 44,5
дат. и сигн. д. д.: 927 Д. Пандилов
24. АКТ, 1928
акварел, 23 x 45
дат. и сигн. д. д.: монограм 25.IV.1928, Paris
25. ОРАЧ, 1948
акварел, 21 x 29
сигн. и дат. д. д.: Д. П. 1948
26. ТРЕНДАФИЛИ, 1960
акварел, 35 x 24
сигн. д. л.: Д. Пандилов
27. ВРШИДБА, 1962
акварел, 25 x 35
сигн. д. д.: Д. Пандилов

Сите дела се сопственост на уметничката галерија "Скопје" – Скопје.